

Riksantikvaren
Dronningens gate 13
Oslo

Bevaringsstrategi for kystens kulturmiljø – Innspill fra Oslofjorden Friluftsråd

Oslofjorden Friluftsråd (OF) viser til Riksantikvarens nettsider og orientering om høring av *Bevaringsstrategi for kystens kulturmiljø*. Vi takker for invitasjonen til å komme med innspill i det som kan bli et viktig dokument for fremtidig forvaltning av felles kulturarv.

Bakgrunn

OF er et interkommunalt samarbeidsorgan for kommuner og fylkeskommuner rundt Oslofjorden. OF fungerer blant annet som et høringsorgan for plansaker som angår friluftslivet og miljøtilstanden i og rundt fjorden. En bevaringsstrategi er relevant for mange deler av OFs virksomhet, ikke minst for vårt arbeid med Kystled Oslofjorden.

Kystled Oslofjorden forvaltes av OF og er den største kystledaktøren i Norge. Nettverket har eksistert siden 1997 og inkluderer over 70 overnattingssteder langs fjorden, fra Halden i øst til Stavern i vest.

OF har vedlikeholdsansvar for 40 av hyttene, 25 av disse med utvendig og innvendig vedlikehold. Siden 2018 har vi mottatt betydelig støtte fra Sparebankstiftelsen til et «vedlikeholdsfond». Flere av hyttene og tilleggsbygg er fredet og registret med vern. Mange av hyttene ligger på offentlige friområder som brukes og deles av mange og gir utgangspunkt for miljøvennlig friluftsliv og kystkulturaktiviteter.

OF eier eller forvalter gjennom servituttavtaler et stort antall friområder langs kysten. De fleste av disse har ikke kystledhytter, og mange er uten nevneverdige inngrep eller tilrettelegging. Disse friområdene er viktige for å hindre videre nedbygging av strandsonen, noe som OF anser som den største trusselen mot kystens kulturmiljø (og natur og friluftsliv).

Utfordringer og muligheter

Bevaringsstrategien trekker utbygging og endringer i arealbruk frem som viktige utfordringer. Videre skrives det at andre steder er utfordringene fraflytting og tomme bygg. Disse problemene henger ofte sammen og man ser næringer med utbyggingsinteresser bruker dette som argument ovenfor lokalpolitikere. Det står i bevaringsstrategien: «Fremfor å bygge nye bygninger til bl.a. reiselivsformål og oppføre nye hytter, kan det være mulig i større grad å transformere eksisterende bygningsmasse. Dette må imidlertid skje på en måte som ivaretar miljøet og hensynet til allmenne friluftslivsinteresser». Dette er helt i tråd med OF og andre aktørers arbeid gjennom mange år med blant annet Kystled konseptet. Alle hyttene i Kystled Oslofjorden er steder som er gått ut av sin opprinnelige bruk, ingen er blitt bygget for å være

kystledhytter. Dette gir bærekraftig gjenbruk – og vern gjennom bruk – av eksisterende bygg. Her kunne bevaringsstrategien med fordel vist til konkrete eksempler på suksessprosjekter.

Avgrensing

Det oppleves noe selvmotsigende å si at det ikke foreslåes en geografisk definisjon av *kyst*, når man i neste setning skriver at man avgrenser *kysten* til *i, ved eller i umiddelbar nærhet til saltvann*. Vi mener at denne definisjonen kunne favnet noe videre, selv om vi er enig i at man skal fokusere på det som ligger i eller ved saltvann. Vi mener en allmenn definisjon av kyst vil være tilstrekkelig, og synes det positivt at planen trekker frem at fiskerbondens landskap strakk seg innover landet. Men når man legger inn *umiddelbar nærhet til saltvann*, tror vi dette blir for snevert. Når det gjelder bevaring av kystens kulturlandskap mener vi at landskapsrommet som det oppleves fra fjorden bør være inkludert, dvs. horisonten som opplevd fra sjøen. Et boligfelt på en kolle vil ha en betydelig fjernvirkning mot fjorden og påvirke hvordan kulturmiljøet oppleves.

Roller og ansvar

Det er positivt at bevaringsstrategien tar siktemål på en klargjøring av roller og ansvar. Her savner vi likevel noe mer kjøtt på beinet, da særlig relatert til det som dreier seg om økonomi og tilskudd. OF forvalter blant annet en del bygg gjennom langvarige leieavtaler. Noen av disse er freda bygg som OF har ansvar for gjennom en 40 år lang leieavtale. Hvis eier av byggene ikke kvalifiserer til støtte fra kulturminnefondet, vil OF likevel kunne søke om midler gjennom denne ordningen? Bevaringsstrategien bør etterstrebe og klargjøre slike spørsmål.

Videre sier bevaringsstrategien at «Et sterkt søkelys på eiernes behov og utfordringer knyttet til istandsetting og ny bruk er derfor svært viktige i bevaringsstrategien». Dette søkelyset savnes.

Innsatsområder

Bevaringsstrategien trekker frem fire innsatsområder. Tre av disse er veldig relevante for OFs arbeid i dag. *Bevaring og ombruk, kunnskap og kompetanse, opplevelse og engasjement*. Kystled Oslofjorden har bærekraft som en grunnpilar. Her er det bevaring og ombruk både av bygg og når det kommer til interiør. Kystledhyttene er med på å ta vare på stedenes og byggenes særpreg og kvaliteter og formidler og levendegjør historien. Med snart 30 års drift og 36009 gjestedøgn i rekordåret 2021 alene og 314457 gjestedøgn til sammen de siste ti årene har man formidlet mye historie og gitt mange brukere muligheten for å oppleve kystens kulturmiljø.

Gjennom Kulturlandskapsskolen har OF, med støtte fra Sparebankstiftelsen og bl.a. Kulturminnefondet drevet med kunnskap og kompetanseheving. Vi har gjennomført flere samlinger med restaurering av steingarder, styving av trær, lyngbrenning, rydding av gamle utmarksbeiter, skjøtsel av utvalgt naturtyper hule eiker og tradisjonell slått. Her innhenter vi

spesialkompetanse og kan gi et gratis tilbud til publikum som både formidler kunnskap og kompetanse og som skaper opplevelser og engasjement.

Oppsummert

OF er veldig positiv til arbeidet med en bevaringsstrategi for kystens kulturmiljø. Siden opprettelsen i 1933 har OF jobbet mot nedbyggingen av strandsonen, som slik vi ser det, er den definitivt største trusselen mot det historiske kulturmiljøet her. Dette mener vi kunne kommet tydeligere frem i bevaringsstrategien. I tillegg til kystledhyttene som representerer kulturmiljøer i seg selv, er også de mange friområdene vi forvalter viktig som tomme soner. Fraværet av bebyggelse, særlig i et så folkerikt område som Oslofjorden er et viktig element i et kulturlandskap. En annen viktig utfordring kulturlandskapet langs kysten står ovenfor er gjengroing, og da særlig av den utvalgte naturtypen kystlynghei. Det er svært arbeidskrevende å drive skjøtsel av dette kulturlandskapet som krever en kombinasjon av nedbrenning og beite. Dette burde også vært mer i fokus i bevaringsstrategien.

Det er store utfordringer kystens kulturmiljø står ovenfor, og en bevaringsstrategi er et viktig steg i riktig retning. I tillegg til hva som er nevnt tidligere mener vi at denne burde vise tydeligere hvem som har ansvaret for finansiering og hvordan de ulike aktørene skal samarbeide for å møte disse utfordringene. Kulturminnevern, naturvern og friluftsliv er sammenfallende interesser og OF har arbeidet med bevaring av kystens kulturmiljø i vårt område i 90 år og kommer til å fortsette med dette.

Med hilsen Oslofjorden Friluftsråd

Anders Wahlborg
Rådgiver plan- og friområde

Kjetil Johannessen
Fagansvarlig plan- og friområde

Kopi til:

Østfold fylkeskommune
Vestfold fylkeskommune
Akershus fylkeskommune
Buskerud fylkeskommune
Oslo kommune

FNF Oslo- og Akershus: maria.tesaker@fnf-nett.no

FNF Østfold: nina.frydenlund@fnf-nett.no

FNF Vestfold: kristin.fredheim@fnf-nett.no

FNF Buskerud kaja.hogas@fnf-nett.no